

Tomasz Gałkowski

"Lezioni di Teologia del Diritto Canonico", Paolo Gherri, Roma 2004 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 52/1-2, 381-383

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paolo Gherri, *Lezioni di Teologia del Diritto Canonico*, Roma 2004, ss. 324.

Paolo Gherri jest stosunkowo młodym naukowcem, gdyż obronił doktorat w 2001 r., ale jego osiągnięcia na polu naukowym są nie tylko zauważalne, ale i znaczące. Jego zainteresowania koncentrują się wokół tematyki teologii i metodologii prawa kanonicznego. Efektem prac badawczych jest prezentowana książka, która jest zbiorem 12 wykładów, prowadzonych przez Autora w Instytucie *Utriusque Iuris* Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego. Piśmiennictwo teologiczno-prawne w ostatnich latach odnotowuje wyraźny wzrost, co może być spowodowane tym, że dyscyplina naukowa jaką jest teologia prawa kanonicznego pojawiła się oficjalnie na uczelniach po ostatniej rewizji studium prawa kanonicznego w 2002 r. Nie znaczy to, że nie była ona wcześniej uprawiana i nie istniała w programie studiów. Nie była jednak wymieniana w ówczesnych dyrektywach Stolicy Apostolskiej, dotyczących studiów prawa kanonicznego. Wprowadzenie tej dyscypliny naukowej do porządku studiów powoduje, że pojawiają się opracowania książkowe, które są prezentacją wykładów prowadzonych na wydziałach czy w instytutach prawa kanonicznego. Daje to możliwość poznania nowych punktów widzenia, zorientowania się w nowych formach uprawiania teologii prawa kanonicznego, dostrzeżenia tego, w jaki sposób dotychczasowe wyniki badań w tej dziedzinie naukowej są prezentowane. Można zatem z zaciekawieniem zabrać się do lektury książki P. Gherro.

Autor już od samego początku zaznacza, że cel wydania książki jest przede wszystkim dydaktyczny, a więc skierowana jest ona do studentów prawa kanonicznego tak, by mogli osiągnąć umiejętność studium prawa kanonicznego w połączeniu i w odniesieniu do kwestii historycznych i teoretycznych. Systematyczna prezentacja tematyki książki wskazuje, że Autorowi chodzi o ukazanie, zdefiniowanie, umotywowanie elementów wspólnych dla nauki prawa kanonicznego i teologii, ale w jej różnych, specyficznych formach.

Dwa pierwsze tematy lekcji poświęcone są rozumieniu dwóch podstawowych słów, składających się na nazwę dyscypliny naukowej jaką jest teologia prawa, a więc pojęciu prawa i pojęciu teologii. Jest to pewna nowość pośród dotychczasowych podręczników w tej dziedzinie, bo jakkolwiek nawiązywały do różnych koncepcji prawa, to jednak opuszczały różne, możliwe sposoby uprawiania teologii, a co za tym idzie teologii prawa, zwłaszcza w kontekście posoborowych dyskusji.

Druga część książki, zawierająca cztery lekcje, dotyczy kwestii epistemologicznej teologii prawa. Jest to fragment książki, która dotyczy materii znanej kanonistom, zorientowanym wokół problematyki epistemologicznej prawa kanonicznego. W niej Autor przedstawia ujęcie prawa kanonicznego przez Szkołę Nawarryjską, Szkołę Monachijską, uczonych zgromadzonych wokół czasopisma *Concilium*.

Najciekawsza jest lekcja czwarta poświęcona rozumieniu i metodzie uprawiania teologii prawa kanonicznego przez samego Autora. Odnosi się on do reformy studiów prawa kanonicznego z 2002 r., wskazując sformułowania w niej zawarte jako kierunek epistemologicznych rozwiązań. Nie mogą one brać za punkt wyjścia konfrontacji teologii, która jest nauką i prawa kanonicznego, które jest faktem. Teologia prawa kanonicznego łączy w sobie teologię i kanonistykę. W tym momencie dostrzegamy preferencje naukowe P. Gherrri, które zwracają się ku badaniom T. Jiménez Urresti ze Szkoły Nawaryjskiej. Autor twierdzi, że jego wywody są w stanie połączyć rozwiązania Szkoły Nawaryjskiej i Szkoły Monachijskiej. Uważa on kanonistykę za naukę prawną (deontologia), posiadającą przedmiot prawny, metodę prawną, ale założenia teologiczne (eklezyjalno-sakramentalne). Kanonista nie jest zatem teologiem, gdyż nie jest w stanie podać ostatecznych uzasadnień fenomenu prawnego w Kościele. Ten może być przedstawiony jedynie przez teologów. Pozostaje mu jedynie sformułowanie faktów Objawienia i tez przed- i meta-kanonistycznych. W ten sposób Autor ukazuje różne formy uprawiania teologii, których wyniki pozostają do dyspozycji kanonisty. Dla kanonisty pozostaje jedynie eklezjologia, a teologia fundamentalna i dogmatyczna wykraczają poza możliwości poznawcze kanonisty. Potwierdzeniem takiego sposobu rozumienia kanonistyki jest *excursus* na zakończenie tego rozdziału poświęcony kanonistyce T. Jiménez Urresti ze Szkoły Nawaryjskiej. Przedstawiony przez Autora punkt widzenia stanowi pewną opcję uprawiania kanonistyki, a przez to i dyskusyjną, a w konsekwencji rozwijającą aktualny stan wiedzy.

Trzecia część książki, zawierająca trzy wykłady, poświęcona jest początkom i rozwojowi prawa kanonicznego we wspólnocie Kościoła. Dużą zaletą przeprowadzonych w tym rozdziale rozważań jest ukazanie napięcia i zależności pomiędzy tym, w co należy wierzyć w Kościele i tym, co należy czynić.

Ostatnia część, która zawiera trzy wykłady, poświęcona jest posoborowym inspiracjom i rozwiązaniom w zakresie teologii prawa kanonicznego. Autor analizuje eklezjologię Soboru Watykańskiego II oraz jej wpływ na Kodeks Prawa Kanonicznego i ostatecznie wskazuje na obecność elementów teologicznych w kodeksowych rozwiązaniach prawnych.

Podział rozprawy na cztery części (Elementy pierwotne; Podstawy; Początki; Rozwój) ubogacają w znacznej mierze zamieszczone na końcu każdej lekcji dodatkowe wykłady, których zadaniem jest pogłębienie przedstawionej problematyki. W ten sposób systematyczny i przewidywany wykład teologii prawa kanonicznego jest ubogacony dodatkowymi lekcjami, których liczba w ten sposób wzrasta. Dodatkowe wykłady spełniają, w odbiorze czytelnika, jeszcze inną funkcję. Otóż podstawowe lekcje są prezentacją myśli i wyników badań Autora, a dodatkowe wykłady prezentują powszechnie znaną dla kanonistów problematykę. W ten spo-

sób student może się zapoznać z aktualnym stanem badań oraz z propozycjami P. Gherri. Autor prezentuje pewne rozwiązania naukowe i przedstawia przemawiającą za nimi lub obalającą je argumentację, pozostawiając, tak bardzo potrzebne dla studenckiej praktyki, możliwości dokonania wyboru i podania własnej argumentacji. Przez to pozycja zyskuje na wartości, a jednocześnie pobudza do podejmowania dalszych wysiłków w ramach teologii prawa kanonicznego.

o. Tomasz Galkowski C.P.

Libero Gerosa, *Teologia del diritto canonico: fondamenti storici e sviluppi sistematici*, Lugano 2005, ss. 223.

Na rynku wydawniczym pojawiła się kolejna pozycja poświęcona teologii prawa kanonicznego, przedstawiona w jej historycznych fundamentach i systematycznym rozwoju. Autorem opracowania jest Libero Gerosa, profesor prawa kanonicznego oraz rektor Wydziału Teologicznego w Lugano. Od początku swojej działalności naukowo-dydaktycznej reprezentuje on nurt historiozbawczy współczesnej kano-nistyki, traktując prawo Kościoła jako wymiar porządku zbawienia i ukazując podstawy prawa kościelnego w tajemnicy Kościoła. O jego naukowych osiągnięciach świadczy zebrane na zakończenie książki (ss. 213-223) opracowanie jego dorobku naukowego, obejmującego ponad sto pozycji.

We wstępie Autor uzasadnia motywy wydania swojej książki, która stanowi, dopracowany i przystosowany do potrzeb studentów, skrypt z wykładów teologii prawa kanonicznego. Uwaga ta jest znacząca dla czytelnika, gdyż sugeruje mu odpowiedni zakres i poziom przedstawionego materiału. Można podejrzewać zatem, że nie będzie to opracowanie dokonane na zasadzie obszernej monografii z zakresu teologii prawa kanonicznego. Jest to podręcznik dla studentów, którzy studiują prawo kanoniczne, w ramach którego przewidziane są wykłady z teologii prawa kanonicznego. Jednak Autor uzasadnia dalej, że po raz pierwszy wydaje skrypt ze względu na prośbę jego najlepszych studentów, którzy z wielką pasją zgłębiają prawo kanoniczne, zgodnie z prezentowaną przez Autora orientacją naukową. Sugeruje to, że treści zawarte w książce będą wykraczały poza wykład ograniczony do kilkudziesięciu godzin lekcyjnych tym bardziej, że zebrany materiał odwołuje się do działalności dydaktycznej Autora i prowadzonych przez niego seminariów magisterskich i doktorskich. Ponadto tytuł książki wskazuje, że duża jej część poświęcona będzie historycznym fundamentom oraz rozwojowi teologii prawa kanonicznego. I takie są wnioski po jej przeczytaniu. Jednak nie tylko o hi-